

Марина РОСТОКА
(Київ, Україна)

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ КВАЛІМЕТРИЧНОГО ПІДХОДУ В СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ НАУКОВИХ КАДРІВ

Надзвичайна небезпека останніх подій у глобалізованому світовому просторі (пандемія COVID-19, воєнний стан та інші форс-мажорні ситуації) призвели до широко-масштабного впровадження дистанційної освіти, у т. ч. й наукової. Актуалізація проблеми інформаційного аналізу якості ресурсів дистанційної освіти, що нині пропонуються до використання закладами освіти та науковими установами, не знімається з першочергового порядку забезпечення їхньої ефективності, а навпаки потребує активного розроблення відповідного факторно-критеріального інструментарію щодо контролю якості ресурсної бази надання освітніх послуг на відстані. Це забезпечує об'єктивність експертного оцінювання у цьому сенсі, а також є ключовою проблемою вирішення багатьох освітніх завдань й у системі інформаційно-аналітичного супроводу наукової діяльності.

Результати пошуку раціональних, адаптивних методів і технологій мають сприяти підвищенню результативності протікання наукових досліджень в умовах екстремальності оточуючого суспільного простору. Незважаючи на те, що існує велика кількість методологічних підходів до вирішення цієї проблеми, одним з найбільш продуктивних, на нашу думку, є кваліметричний. Його використання дає змогу диференціювати зовнішні та внутрішні фактори науково-освітнього процесу та надати кількісну оцінку його якості.

Результати аналізу наукової, навчально-методичної, інформаційно-довідкової та термінологічної джерельної бази дають змогу стверджувати про те, що проблеми застосування методів кваліметрії приділяється значна увага у працях таких вітчизняних дослідників, як: О. Ануфрієва [1; 3], Г. Дмитренко [2; 3], Г. Єльнікова [4; 5], В. Камишин [6], Я. Лукьянчук [9], В. Циба [10] та ін. Під кінцевою метою кваліметрії вчені розуміють «розроблення і вдосконалення методики, за допомогою якої може

бути виражена на практиці якість конкретного оцінюваного об'єкта одним числом, що характеризує ступінь задоволення певним об'єктом громадської чи особистої потреби» [3, 23]. У той же час кваліметрія є науковим напрямом, «який вивчає методологію та проблематику комплексного кількісного оцінювання якості будь-яких об'єктів – предметів, явищ або процесів та є складовою частиною квалітології – науки про якість» [8]. Адже у психології кваліметрію розглядають як науково обґрунтовану оцінку та системну діагностику професійної діяльності та рефлексії особистості. Звичайно, що в експериментальній психології, так же як і в кваліметрії, багато завдань вирішуються засобами методу експертних оцінок [7]. У цьому сенсі слід врахувати психологічний аспект та зробити акцент на внутрішніх ресурсах учасників науково-освітньої діяльності – стресостійкості, індивідуальної здатності сприймати дійсність – особливості критичного мислення, сформовані стійкі, глибокі та міцні знання, системні навички наукової роботи, сформовані специфічні компетенції у конкретній галузі науки; особисті цілі, мотиваційне поле та ін.

Слід зазначити, що зовнішній чинник включатиме соціально й суспільно значущі ресурси для системи підготовки наукових кадрів – матеріальні цінності, інформаційні потоки, динамізм нестабільного середовища (наукового і освітнього), міграційна хвиля (додаткове вивчення досвіду науки і освіти тих країн, куди здійснюються тимчасові переселення, за проблематикою наукової діяльності здобувачів наукової освіти), вплив нових (нещодавно не очікуваних) комунікацій, емоційно-технологічний збій у системі «старих», традиційних наукових взаємозв'язків тощо.

Незважаючи на те, що зовнішні фактори безпосередньо впливають на прояв і розвиток внутрішніх ресурсів, вони традиційно не є об'єктом психологічної діагностики і частіше є сферою вивчення інших дисциплін (економіка, соціологія, політологія та ін.). До того ж кваліметрія в галузі інженерії програмного забезпечення ввійшла у підготовку як ІТ-фахівців, так і наукових кадрів, в якості курсу навчальної дисципліни ЗВО. Звісно, що застосування адаптивного інформаційно-аналітичного інструментарію кваліметричного підходу в дистанційній підготовці наукових кадрів безпосередньо залежить від якості наявних техніко-технологічних (зовнішніх) ресурсів.

Наприклад, Г. Єльнікова відмічає, що «кваліметричний підхід (квалі – якість, метріо – міряти) передбачає кількісний опис якості предметів або процесів (кількісна оцінка якості)» [4]. На нашу думку, застосування методології кваліметричного підходу уможливило кількісну оцінку якості будь-яких ресурсів – внутрішніх особистісних до сприйняття дистанційного режиму налагодження наукових і освітніх комунікацій та зовнішніх соціально-обумовлених, техніко-технологічних та організаційно-дієвих, що забезпечуватимуть безпосередньо дистанційне навчання.

Зауважимо, що саме кваліметрія, яку вважають наукою про кількісне вимірювання якісних явищ, отримала розвиток як основа факторно-критеріального моделювання, у тому числі й певних соціально-психологічних та техніко-технологічних процесів. Саме технологія побудови факторно-критеріальних (кваліметричних) моделей із залученням до їх розроблення профільних спеціалістів нині дає змогу отримати більш адекватні показники результатів дистанційної підготовки наукових кадрів, тому, що кваліметричний підхід базується на чисельній інтерпретації результатів, отриманих за допомогою методу експертного оцінювання їхньої діяльно-

сті (пізнавальній, публікаційній, наукометричній, експериментальній, технологічній та ін.).

Система автоматизації та алгоритмізації факторно-критеріальних моделей діє як певна спеціалізована програма, так і як набір критеріїв оцінювання до визначених досвідченими у векторі специфічної наукової проблеми експертами показників. Саме тому такий інструментарій доцільно застосовувати для встановлення критеріїв якості ресурсів дистанційної підготовки наукових кадрів (перш за все, електронних ресурсів). Також це дозволяє оцінювати зокрема як якість результатів наукових досліджень, так і відповідно в цілому підготовку наукових кадрів у певному ЗВО чи науковій установі.

Отже інформаційно-аналітичний інструментарій кваліметричного підходу засобами факторно-критеріального моделювання уможливорює оцінювання якості (ранжування за якісними характеристиками) будь-яких дистанційних ресурсів (і не лише віддалених) та може бути використаним у системі підготовки наукових кадрів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ануфрієва О. Використання кваліметрії для оцінки якості освіти. *Гуманітарний вісник Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету Григорія Сковороди*. Переяслав-Хмельницький, 2005. С. 16–18.

2. Дмитренко Г.А. Стратегічний менеджмент: цільове управління на основі кваліметричного підходу [Текст]: навч.-метод. посіб. Київ: ІЗМН, 1996. 140 с.

3. Дмитренко Г.А., Ануфрієва О.Л., Бурлаєнко Т.І., Медвідь В.В. Кваліметрія в управлінні: гуманістичний контекст [Текст]: навч. посіб. Київ: Вид-во «Аграрна освіта», 2016. 335 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/714126/1/Посібник%20Кваліметрія_13.09.2016docx.pdf

4. Єльнікова Г., Дудник Ю., Вергун Ю. Реалізація кваліметричного підходу до атестації професійно-технічних навчальних закладів. *Професійна освіта: проблеми і перспективи*. 2015. Вип. 8. С. 69–77. URL: https://lib.iitta.gov.ua/11332/1/реал_квал_підх_атестац_ПТНЗ_ГБЄ.pdf

5. Єльнікова Г.В. Деякі питання кваліметричного підходу і оцінювання електронних підручників. *Науково-методичне забезпечення професійної освіти і навчання: матер. звіт. наук.-практ. конф. (Київ, 29 березня 2012)*, м. Київ: Ін-т проф.-тех. освіти НАПН України, 2012. С. 16–18. URL: https://lib.iitta.gov.ua/4085/1/ГБЄ_тези_звітн_конф_ІПТО.pdf

6. Камишин В.В. Теоретико-методологічні основи системно інформаційної кваліметрії в управлінні навчально-виховним процесом: монографія. Київ: Ін-т обдарованої дитини НАПН України, 2014. 242 с.

7. Кваліметрія. *Вікіпедія*. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Кваліметрія> (психологія)

8. Кваліметрія. *Енциклопедія сучасної України*. URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=11519

9. Лукьянчук Я.А. Атмосфера синергізму в організації та оцінка її зрілості на кваліметричній основі. *Управління персоналом організацій з використанням переваг синергізму*: навч. посіб. Київ: Ін-т обдарованої дитини НАПН України, 2015. С. 64–79.

10. Циба В.Т. Основи теорії кваліметрії. Київ, 1997. 214 с.